DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICO-PRACTICA
DE
HYSTERIASI

QUAM

CONSENSU GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

PRAESIDE

CAROLO FERDINANDO GRAEFE

PROFESS. CHIRURGIAE PUBLIC. ORDINARIO IN UNIVERSITATE LITT. BEROLINENSI, REGI A CONSILIIS INTIMIS, ORD. CRUCIS FERREAE EQUITE I. C. S., LEGIONIS HONOR. DECURIONE, ORDINIS RUSSICI ST. ANNAE IN CLASSE SECUNDA, SUECICI WASANI, RUSSICI ST. WLADIMIRI IN CLASSE QUARTA EQUITE, INSTITUTI REG. CHIRURGICO-CLINICI DIRECTORE. MEDIC. ET CHIRURG. DOCTORE, PROFESS. ORDINARIO IN REGIA ACADEMIA MILITARI MEDICO CHIRURGICA, REG. SOCIETATIS FACULT. MEDIC. PARISINAE SODALI PER EPISTOLAS ORDINARIO, SOCIETATIS REG. SCIENTIAR. GOETTINGENSIS, SOCIETATIS PHYSICO MEDICAE ERLANGENSIS, SOCIETATIS NATUR. SCRUTATORUM HALENSIS, ALIARUMQUE SODALI, FACULTATIS MED. H. T. DECANO,

DOCTORIS MEDICINAE ET CHIRURGIAE HONORES CAPESSITURUS

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

FRANCISCUS CAROLUS SAMBERGER

GLOGAVIENSIS SILESIAE SUPERIORIS

DIE IV. APRILIS. M. A. MDCCCXVI.

H. L. Q. S.

BEROLINI,

TYPIS JOANNIS FRIDERICI STARCKII.

AVUNCULIS MEIS OPTIMIS

PATRIO AMORE ERGA ME INSIGNIBUS

REVERENDISSIMO ET DOCTISSIMO

DOMINO

JOSEPHO KAYSIG

PAROCHO ECCLESIAE BISCHOFFWALDIENSIS

NEC NON

CLARISSIMO ET DOCTISSIMO

DOMINO

FRANCISCO MARX

MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI

CIRCULI NEOSTADIENSIS IN SILESIA SUPERIORE

PHYSICO MEDICOQUE CLINICO EXPERIENTISSIMO

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

INTER

ARDENTISSIMA PRO EORUM SALUTE, I
COLUMITATE, FELICITATE VOTA
NUNCUPATA,

NEC NON

IN ANIMI GRATISSIM

DEVINCTISSIMIQUE

TESSERAM,

CONSECRO ET DEDICO.

PROOEMIUM.

Ignoscent artis periti, hysteriam, morborum Proteum ad dissertationem inauguralem me elegisse describendam. Varias ut ipse obser-varem hujus morbi formas, decursus, et medendi rationes, mihi contigit, quo jam illo tempore ad exactiorem morbi notitiam per-veniebam, et ad auctores, qui hac de re scrip-serunt, pervolvendos maximopere excitabar. Ab illis vero contrarias sibi sententias pro-ferri, mox patuit, cum alii eundem esse af-fectum hypochondriam et hysteriam, alii differre utramque contenderent natura et forma. Ego quidem huic sententiae ut ad-sentiar iis maxime rationibus adducor, quas in ipsa dissertatione exposui, quibus etsi re-futatis spero tamen, fore, ut lector benevolus hunc affectum nervosum, qualem sese in cor-

pore muliebri conspiciendum praebeat, pr[illegible]
virili parte me descripsisse censeat. Cum au[illegible]
tem ipse tiro vix hujus artis limina supera[illegible]
verim, doctiores, ut quae in libello corrigen[illegible]
da aut improbanda sint, benevola et aequ[illegible]
mente judicent, rogatos esse velim.

Quamquam probabile est, hysteriasin medicis ntiquissimis [1]) cognitam jam fuisse, tamen Are- ieus Cappadox primus fuit, qui exactiorem hujus iorbi, quem vulrae strangulatum seu *πνεῦσιν ὑστε- κῆς*, denominat, descriptionem retulerit, eandem ım Platone de utero secutus sententiam [2]) Cel- ıs vulvae morbum illam vocat [3]), unde etiam ab ıctoribus recentioribus sub nomine hysteriae, ysteriaseos, hysterismi: (Mutterplage, Mutterkräm- e) vulgatur. Ideo vero hunc morbum tulisse oc nomen, quod jam antiquissimo tempore illius mptomata ex uteri affectu explicabantur, lucu- nte patet. Hysteria cum sub omnibus fere mor- formis appareat, unde jure Proteum inter mor-

1) Vide Sprengeli Historiae Medicinae T. I. p. 451. ubi ex Platonis Timaeo citantur 559. „Die Bärmutter ist „ein wildes Thier, welches der Vernunft gar nicht gehorcht, „sondern wenn seine Begierden nicht befriedigt werden, im „Körper herumschweift, und allerley unordentliche Bewe- „gungen verrichtet."

2) *Καὶ τὸ ξύμπαν ἐν τῇ ἄνω ἐστὶ ἡ ὑστερὴ, ὁκοῖόν τι ζῶον ἐν ζώῳ. Αρεταίȣ Καππαδόκου περὶ αἰτιῶν καὶ σημείων ὀξέων καὶ χρονίων πάθων βιβλία τέσσαρα.* libr. II. cap. XII. ed. Boerhave. Lugd. Batav.

3) Celsus de medicina libri VIII. cap. XX.

bos vocarunt [1]); perspicuum est, quam sit diffi cile, hanc affectionem sive definire, sive depinge re. — Attamen ejus natura in eo consistere vide tur, quod sensus, quos de statu corporis percipi ant aegrae, cum corpore ipso non recta, sed pra va ratione consentiant, unde functiones vari modo decipiuntur et turbantur [2]) et motus sp stico-convulsivi generis, vehementia et tempor diversi, uterumque semper afficientes excitantu Inde elucet, affectum mulierum hysteriam esse [3] quo imprimis, dum menstrua fluere coeperunt a aetatem usque provectam, qua iterum fluere d sinunt, vexentur. Veteres, instinctum in coitu multum in efficiunda hac affectione valere, opin ti sunt, quod omnino negari non potest; gravi rem enim paroxysmum hystericum profluvio h moris cujusdam in vaginam terminari, experie tia firmatur, et sat notum est, menstruation praesertim tempore hystericis accessionibus aegr excruciari, ex quo in nymphomaniam usque no nunquam transeunt, quibus quidem nolim dice uteri organisationem hujus affectus causam pra bere; sed id tantum, versari illum morbum motibus spasticis, qui cum utero aut commu centur, aut etiam quo magis illius actio tempo

1) Sydenham opera. Tom I. diss. epistolar. de variolis c flu. et de affectionib. hysteric.

2) Vid. Sprengels Pathologie 3r Th. §. 464,

3) Hufelands Journal der praktischen Heilkunde. 1. B. S.

ıenstruorum incitetur, ab illo proficiscantur. ʼraeterea imprimis faeminas invadit juniores, quae ıultos parant succos, quae steriles sunt, viduas ıniores etc. Paroxysmi hysterici nullum servant ypum, diverso tempore apparent, levius aut gra- ius invadunt aegras, varias assumunt formas, et ım per minuta, jam per horas, imo per dies inte- ros persistunt, decursumque absolvunt; attamen ti jam antecedentibus memoravi, saepius quoque um fluxu menstruo comparere aut saltem ingra- escere solent.

Symptomatologia.

In describendo hoc morbo, seu potius in de- ingendis ejusdem paroxysmis, ad illa solum respi- i potest symptomata, quae, licet fere omnia sum- na excellant inconstantia, prae ceteris tamen sae- issime reperiuntur; diagnosin igitur mox facilem, nox esse difficilem, jam inde patet. [1]) -- Si pa- oxysmus cum vehementia quadam incidit, pro- lromis non caret: aegrae enim plures horas ante llam copiosam, vix tinctam, immo mere aquosam nittunt urinam, pulsus retardantur, fiuntque irre- ;ulares, eoque contractiores, quo propior paro- ɛysmus; frequenter oscitant, pandiculantur, spiri- um aegrae trahunt; susurrum aut tinnitum auri- ım percipiunt, punctula, scintillas, spectra ante ɔculos conspiciunt, palpitat cor, mens est moro-

1) Sydenham opera loc. cit. pag. 256.

sa, tandemque summa anxietate afficiuntur; quo signum postremum subito deinde paroxysmus in sequitur, qui formas induit diversissimas, organ vel pectoris, vel abdominis corripiendo, sensu motusque singulos aut universos turbando et de pravando.

Aegra corpus globosum ab initio persenti in abdomine, quod sursum per pectus ad collum adscendere videtur, ubi haerescit, sensumque suf focationis immo subinde veram efficit suffocatio nem. (Globus hystericus). Eodem tempore ae gram corripit, aut totam aut solummodo lumbos occiput, quo suturae sagittalis et lambdoidea con veniunt, [1]) frigus, quod cum frigore glacie, quae his partibus imponatur, effecto comparant. Inter dum deficiente hoc frigore dolor aegram excrucia intolerabilis hac vel illa capitis regione, qui tantu est, ut clavum capiti infigi autument (clavus hysteri cus); vel dolor dimidiam capitis partem occupat, tan taque vehementia saepius saevit, ut per consensum ventriculus afficiatur, vomitusve validus exoriatur in breve temporis spatium quod affert levamen (hemicrania hystorica). Vel dolor viscera abdo minalia lacessit, in solo ventriculo et in unum subin de se colligio, (cardialgia hysterica); vel abdomen in trorsum circa umbilicum detrahitur, torminaque vehementissima accedunt (colica hysterica); qui buscum consociantur nonnunquam obstipatio

[1]) Vid. C. Sprengels Handbuch der Semistik. §. 160.

rtinax, atque, vomitus enormis; (ileus hysteri-
s); vel gravis nascitur diarrhoea, aegrae vires
iam celerrime exhauriens.

Ratione aeque varia thoracem infestat paro-
smus; si gradu minor est, levem pectoris op-
essionem efficit, respirationem aliquanto diffici-
rem reddit, (dispnoea hysterica) sin major, ven-
inem excitat, linguae tremorem, singultum;
ynx convulsive jam sursum jam deorsum in-
atis trahitur sonis, vox perditur, thorax convel-
ur, cor validissime palpitat arteriarum pulsu
x perceptibili; respiratio summopere laborio-
et irregularis, intermittens, (orthopnoea, suffo-
tio hysterica) vel aegra adtonita jacet, torpida,
c sensus, nec motus edit signum, respiratio aut
evis, citata, anxia, difficillima, aut debilissima
plane intercepta, pulsus minimus, rarissimus,
llus; (carus, asphyxia hysterica). Asphyxia
mmum refert hysteriae gradum, et per horas
dies persistere potest. Atque et spasmi hyste-
i, si voluntati obtemperantes musculos invadunt,
nsusque interni simul turbantur, epilepsiae spe-
em exhibent, [1]) et vere in eam mutantur. Eo-
m modo sub catalepseos et somnambulismi
rma gravior paroxysmus incidere potest [2]). Con-
lsiones quoque observantur per universum cor-

) Celsus loc. cit.

) Petetin, memoire cur la decouverte de phénomènes, que
presente la catalepsie et le somanmbulisme. Lyon 787.

pus, stupendae, nec verbis exprimendae. I
vidi, cum per paroxysmum aegra tanta vi ta
que vehementia convulsive iactaretur, ut ex
cto praecipitata fuisset, nisi adstantes nec
negotio praecavissent; vidi cum quisque paro
mus finiretur pulsu interno ter quaterve repe
quo totum corpus atrocissime concutiebatur.

Quod de internis sensibus inter paroxysn
initio quidem mentis adhuc compotes sunt,
suum incitamenta aegre quidem sed percipi
tamen, et receptivitate nondum omnino destit
tur, sentiunt, audiunt, resciscunt paroxysmo
to quae sub ipso iis acciderint, motum autem
luntarium, quamdiu persistat paroxysmus, exe
re non valent. Interea et sensus interni ita
pravantur, ut quae sentiantur mirum in mo
varient, aegrotae absque ulla causa mox ride
mox fleant, nunc immodice laetentur, rursus
repente animo dejecto desperent.

En formas insigniores, quas hysterismus
servanti medico offerre solet. Sed aliarum
que aegritudinum unicus est auctor, formam
staseos, catalepseos, nymphomaniae, choreae
Viti, hydrophobiae, disphagiae, aphoniae
saepe mentitur; tandemque ibi nonnunquam
tet, ubi causae morbi prorsus aliae subesse
dentur; e. g. in pleurodynia, in rheumata
nullus, ut paucis absolvam, esse dolor videtur,
hysteriam occulere possit, circumspectissimos

r nos esse debere in diagnosi, et praecipue ad gna negativa respicere, jam monui, et per se tet.

Aetiologia.

Causae disponentes. Inter causas disponen s prae ceteris diathesis quaedam recensenda est, ae plurimum sine ulla fere causa occasionali, hunc morbum progenerandum valeat. Haec re diathesis omnino ex nimia abnormique sy- ematis nervosi mobilitate, et ex receptivitate, quam nditionem erethismum dicunt, adjuncta simul de- litate originem ducit. Quod etiam confirmat ex- rientia; in foemininis enim, in quibus externa ita dicam organismi pars interiori non sit con- rmis, seu quae vegeta, sat robusta gaudeant nstitutione, bonis, multisque abundent humori- is, pertinacem imprimis hysteriasin vixque cu- m admittentem sese exhiberi, si modo pars or- nismi nobilior, seu systema nervosum tenerita- et nimia mobilitate laborent, et ipsi observa- us, et aliunde compertum habemus. Ad quam athesin accedunt educatio mollis, mentis inten- o gravior praecipue animus vanis imaginibus mis motus.

Potentiae nocentes. Praesenti quoque illa dia- esi, hysteria nequaquam semper nascitur, quod item eo citius fit, si potentiae nocentes seu cau- e, quas dicunt excitantes, cum illa consocian-

tur, inter quos refero imprimis animi motus i
gratos, e. g. zelotapiam, invidiam, res, quae se
sus externos et inter illos odoratum maxime
ficiunt; esse enim foeminas, quae suavissimu
floris cujusdam odorem non ferant, e contra
bus male olentibus, delectari soleant, sat consta
esse porro, quae pressionem in nervum infra
bitalem non patiantur, quin fletum edant convu
sivum, eodemque modo nervo faciali in maxill
angulo compresso nonnunquam risum cieri va
dissimum, spasticum, ipsi experti sumus. Porro
phantasiae, quae voluptatis sensum exstimula
nimie obversentur, unde bene consensus, qui
utero cum toto communicatur corpori, illustra
possit, quare si caelebes hoc malo vexantur, m
trimonio ab illo liberantur, praeterea vero eju
modi phantasmata, non solum ad hysteriam pr
generandam qua simplicem potentiam nocente
conferre, sed eorum vi in systema sensibile d
spositionem ipsam creari, vel inde patet, quo
puellae et mulieres, quae mentem quam optim
excoluerint, malo hoc saepius atque vehementiu
corripiuntur.

Deinde huc spectat concitatio valida, qua
corpus animumque inflammat, e. g. saltatio ins
lens, regimen diaeteticum incommodum, cibi d
gestu difficiles, inflantes, potus spirituosi, qui a
missis simul aliis causis, teneritatem partium so
lidarum sensibilitatemque ita adaugent, ut a

otus sensusque abnormes diversissimos dispo-
entur; [1]) coitus frequentior, onania, anomaliae,
ppressiones menstruationis, haemorrhoidum etc.
eucorrhoea profusa, quae corpus nimie debilitat,
etrorrhagiae, quae omnia mox causas, mox ef-
ctus hysteriae sistunt; denique vigiliae protrac-
e, vel somnus nimius, vita sedentaria, motus
glectus, otium ignavia e. s. p. Notandum ve-
praeterea plurimas ex iis, quas memoraverim
usas, etiam ubi nulla adsit diathesis, hysteriam
r se posse efficere.

Divisio, decursus, et terminationes morbi.
m tot variasque formas induat et prae se ferat
steria, quisque si quae hucusque monuimus
um respexerit, per se perspiciet, ex formis
rbi divisionis principium peti non posse, mul-
vero magis rebus convenire eam divisionem,
a morbum vel leviorem vel graviorem esse
amus, quamvis nolim infitias ire, hanc divisio-
m votis non respondere, cum gravior etiam
roxysmus hystericus absque ullo periculo trans-
, levior vero graves subinde relinquat effe-
s secundarios.

Hysteria meram sistit nervorum affectionem,
ae reapse quin dubitemus, cum viscerum ab-
minalium affectibus, quae ex parte nunc hy-
riam efficiunt, nunc autem ab illa generantur,

) V. Sprengels Pathologie 3ter Bd. § 481.

simul esse potest; ast indoles hysteriae, sive a
sint illi viscerum abdominalium affectus, sive c
ficiant, nequaquam immutatur, ideoque in di
dendo hoc morbo nullum merentur respectum.

Hysteriam sexus sequioris morbum esse,
ximus, illamque ab hypochondriasi discrevimu
sunt vero medici, qui idem esse malum utru
que morbum dicant, et sexus tantum differen
inter se differre contendant; neque negari pote
utrumque morbum in plurimis easdem agnosce
causas primarias, sed si perpendimus, hypocho
driasin eam maxime esse affectionem, quam m
terialem dicant, hysteriam vero meram nervo
systematis passionem immaterialem; tum ha
teneriorem aetatem jam infestare, in qua hyp
chondria nusquam observata sit; postremo h
stericas magna ex parte paroxysmo exantlato b
ne se habere, nec ullum offerre hypochondriac
affectionis vestigium; denique hypochondriam,
ex ordine utrumque discernere libet morbum,
melancholiam vergere, hysteriasin contra manifes
ad convulsivos referri debere affectus; sane ha
sitandum esse, perspexisse mihi videor. Inter
haec sententiarum diversitas, natura momentisq
morbi utriusque causalibus rite perspectis nulla
exercebit vim in curam therapeuticam.

Decursus morbi semper summopere chro
cus est, neque medicaminibus circumscribi a
contrahi potest. Quaevis causa levis, animi m

; vitium diaeta commissum et ejusmodi no-
m provocant paroxysmum; finitur etiam gra-
or uti jam dixi, ubi nulli illum sequantur fu-
sti effectus; ast syncope et asphyxia hysterica
et vehementia sua, vel ubi deest medici auxi-
m, summum periculum, immo mortem addu-
e possunt; quod et de suffocatione hysterica
et, quae in veram interdum mutatur suffoca-
nem, uti phaenomena quae post mortem in
avere conspiciuntur satis probant: ventriculus
m cordis sinister vacuus reperitur; sanguine
em refertus tumidusque dexter, quod, sangui-
per pulmones circulum spasmo interceptum,
guinem ad caput repulsum, et ita mortem in-
latione cerebri vasorum i. e. apoplectice ad-
tam fuisse abunde docet. Nonnunquam su-
ationes ad collum, faciesque observatur tumi-
ut aegram revera strangulatam putares. In-
ea casus hi rariores habentur; levior hysteriae
dus non aegre fertur, si vero ingravescit, lon-
sque persistit, absque dubio universo corpori
detrimento.

Quod denique de terminatione hysteriae, tri-
x est, uti in quocunque morbo: vel in sanita-
finitur, vel in alium morbum, vel in mor-
. Quando autem et sub quibus conditioni-
hae fines accidant, ex iis quae jam dispu-
imus satis fere patet. Sic hysteria virgines, si
rimonium iniunt, mulieres, si mentis corpo-

risque regimen ad longam annorum seriem e quuntur accomodatum, vel si arthritis, haem rhoides, impetigo erumpunt, infestare desinit. Si vero frequentius aegras vexat, si per long jam persistit tempus, si constitutionem debilem neramque invadit; alios revera morbos et per mortem valet afferre. Praecique in alios affe nervosos inclinat; febrim ideo nervosam len producit; phthisin nervosam, epilepsiam, nymp maniam, ac si illius vehementia et chronica dole sensibilitas systematis nervosi et praepri gangliorum systematis in quo sedem malum suisse videtur, magis, magisque augetur, turb harmonia inter singulas ejus partes, et imagi di vis, quae inferior mentis vis caenaesthesi nis est, tandemque conscientia, seu mens ipsa scuratur, depravatur, et ita melancholia, vel nia inducitur. Si paroxysmi praeprimis in vi ra thoracis vel etiam abdominis e. g. in h saeviebant, phthisis tandem pulmonalis, hepa icterodes producitur. Quomodo vero hyst mortem adferat ipsam in praecedentibus jam tulimus.

Quod de universo genere notandum raro hysteriam perniciosam vel lethalem, sed tius pertinacem, immo incurabilem sese exhi Saepe post annos integros redeunt paroxysmi que magis insistant, quo aetate provectius est pus. Mirum praeterea est, hystericas raris

pidemicis corripi morbis, correptas vero gravius bire periculum, eventu funesto saepe insigne.

Prognosis.

Ex iis, quae de causis, divisione, decursu et erminationibus monui, jam colligitur, quo in ca- ı bonam dicas aut malam esse prognosin. — Si ıorbi diuturnitate conspicua, sensibilitas morbo- a, et disharmonia in nervorum systemate jam osita est; si potentiae excitantes, noxae, quibus enuo cientur occasiones evitari aut amoveri non ossunt; si morbus processum vegetativum vel otius corporis vel singularum partium insigniter ıutavit et depravavit, prognosis mala solummo- o locum habere poterit; quae nec minus, si ve- etatio a morbo vehemente incolumis relinqui- ır, et non plane laeditur, valebit; quo in casu ıorbi sedes in intimo nobilissimoque corporis ompage esse videtur, ubi vix ac vix commutatio uaedam salubris perfici poterit. Ceterum hoc in ıorbo fallax est et difficile praesagiendi nego- um, quoniam morbus decursum exhibet non ıinus ipso Proteo varium, cujus paroxysmi gra- issimi absque peculiari incommodo praetereunt, bi medicus junior perniciem vitaeque periculum mere tentatur, quoniam hysteria aegritudinibus, uas foeminae ob fines certos assequendos simu- ınt interdum, aut quarum vim, cruciatusque in- olerabiles mentiuntur, adnumeranda est; tan-

dem morbus revera pro tempore evanescit, in
pinato autem et cum vehementia rebelli redi
aut sensim sensimque decrescit, in finem perge
videtur, sed medicum et aegram decipiens rurs
pertinax et valida insurgit et instat. Ecce scop
los permultos, ad quos allisa medici fama naufr
gium facere potest! — Morbi hujus cura peritian
patientiam exposcit, et tum solummodo fieri p
test; ubi aeque medicus atque aegra, remedia ph
sica cum iis auxiliis, quae vitae, rationisque pra
cepta largiuntur, rite conjungere, et utriusque e
fectus constantissime exspectare et ducere nov
rint. Propterea in praesagiendo ad singulam c
jusque aegrae naturam respicere, ad mores, inte
lectum, cultum, valetudinem corporis nunquar
negligi debet, ut ex omnibus his momentis i
unum collectis, cautaque aestimatis circumspecti
ne quaedam in prognosin redundet verisimilitud

Therapia.

Hysteriae cura est, uti in ceteris morbis siv
directa, si in causas rite cognitas, et amovend
intenditur, sive indirecta, ubi causa incognit
aut cognita quidem est, sed arte medica non am
venda; haec iterum aut rationalis est, quae co
clusionibus innititur ex legibus vitae organicae
ex analogia deductis, aut empirica, quae mer
suffulcitur experientia. Unicus vero ex quo d
recta derivetur therapia, fons, est causae proxi

mae perspecta natura, quae ad hoc usque tem-
ıs latet; novimus quidem formalem, si dicere
ı licet, morbi causam, systematis dico nervosi
temperiem, quam prae ceteris in sensu commu-
morbose adaucto manifestam conspicimus; qua-
autem mutatio huic in interiori nervorum fa-
ica subsit, nos prorsus adhuc fugit; hinc omnis,
ıam ars praebet, therapia indirecta est, ex qua
eo auxilium omne petendum. — Cum historia
uti fere omnis alia nevrosis paroxysmis luci-
sque intervallis componatur, secundum haec
oque duplex evadet therapia. Radicalem cu-
n intervallis tantummodo institui posse, om-
mque paroxysmi curam palliativam esse, nemo
, qui non intelligat. Ut igitur primo curam
licalem proponamus, dua potissimum statuimus
hoc morbo tractando praecepta: 1) Potentiae
centes, quas supra memoravimus, sunt amo-
ndae, si agere pergunt et removeri possunt. 2)
athesis in hunc morbum prae ceteris delenda,
od fit regimine et corporis et mentis exquisi-
remediis nervinis, antispasmodicis, narcoticis;
dicaminibus denique roborantibus fixis circum-
ecte adhibendis.

Quod de priori praecepto secundum poten-
um nocentium naturam, ipse quoque debet es-
diversa. Supervacuum habeo, singularem con-
illas potentias nocentes agendi rationem affer-
quae per se maxima ex parte jam liqueat;

monuisse sufficiat, expertum esse debere et subt-
lem, et ingeniosum medicum, ut foeminarum men-
tem perspiciat, et causas, quae ad illam referan-
tur, exquirat.

Alterum praeceptum postulat; ut exstingu-
tur diathesis, quod primo regimine diaeteti-
accomodando tentari oportet. Nam a regimin
isto plus exspectandum, quam a medicaminibu
quibus nisi debita vivendi ratio accesserit, v
obtinebitur sanitas [1]). In hoc autem regimin
componendo constitutionem aegrae, vires, idiosy
crasias, aliasque proprietates non negligere, sed
quam optime illud adaptare debemus. Si er
observamus, nimiam sanguinis aliorumque hum
rum quantitatem aegras parare, adesse plethora
ad vires, uti veteres dicebant, victus tenuis, pa
vus, motus omni die sub Jove continuatus, op
ra, quae corpus animumque vario exercent m
do, praescribantur, quibus conditionibus, si aeg
quantum sat est, temporis pergit, vel gravior
nari potest hysterismus. Porro, si coitum jus
magis appetunt, quod frequentius obtinet, aut
ab illo abhorrent, quod rarum, moneat illas m
dicus, modice ut Venere fruantur.

Ex medicaminibus praecique mixtura sulph
rico-acida, hystericis, quae valetudine illa pleth

1) Vid. Frank Epitome a quibusdam suorum auditor
ed. libr. VIII. S. 2. p. 113.

ca utuntur, sedando conducit; assumant pluries
er diem et potissimum priusquam lectum petant;
quas autem aegras magis sensus cadant, his
agis aether aceticus, vel alii spiritus aetherei pro-
runt. Si vero e contrario hystericae imbecil-
m prae se ferunt et delicatulam valetudinem
mperamentumque sanguineum, iis victu qui fa-
e in succum et sanguinem vertatur, nec tamen
stimulante, blande subveniendum, [1]) medica-
na leviter incitantia, simulque antispastica or-
nentur: fol. aurant. flor. chamomillae, valeria-
, mentha, quorum priorum infusum, addito sac-
aro et vini pauxillo potum ordinarium consti-
at. Histericis antem aetate magis provectis et
temperamentum melancholicum propensis, in
ibus medicus anomalias viscerum abdominali-
n, congestiones passivas, et obstructiones suspi-
tur, gummata ferulacea: sagapenum, galbanum,
foetida cum castorèo, valeriana etc.; sub va-
s prouti licet formis optime conducunt, attamen
his utimur medicamentis, cavendum, ne nimie
ent alvum, sufficit, si commodiorem solum-
do reddunt. Ad delendam vero diathesin nar-
ica adhuc in usum vocanda sunt, quae sola
mae hysteriae graviores sibi expetunt. Si er-
hysteria varias convulsionum formas refert,
racta hyosciami, et strammonii, magnopere ef-

) Celsus l. c. lbr. III. cap. 4. pag. 120.

ficacia esse, experientia docuit; in reliquis gravi
ribus paroxysmis opium summum remedium.

Denique in omnibus hystericis cujuscunq
indolis ad menstruum fluxum animus debet a
verti; si nempe puellae tempore, quo mens
fluere coepere, hae non comparent, si in matu
virgine aut muliere non sufficienter, irregularit
vel quoque nimie fluant, circa fluxus ipsius temp
paroxysmi vehementiores adparere solent, et nu
la relinquitur spes exstinquendae diatheseos, ni
mensibus ad normam reductis.

Cum vero hae mensium anomaliae multi
riis causis originem debeant, conspicuum est, pri
has tolli debere, qnam de menstruo fluxu reg
lari, et de hysterismo sanando cogitari pote
Amplior hujus rei explanatio huc non spect
quoniam me perduceret ad digressiones, quae
mites dissertatiunculae, excedant, attamen in g
nere adnoto, belladonnam ubi fluxus menstru
promovendus, revocandus, adaugendus, simul ob
nente hysterica affectione, maxime commendab
lem esse.

Si tandem et praeceptis illis diaeteticis, et r
mediis in usum vocatis eo pervenimus, ut par
xysmi vi et frequentia imminuantur, method
roborans incitanti et antispasmodico adjungat
Jubemus roborantia intervallis, quae paroxysm

1) V. Jahns praktische materia medica. 2 B. S. 732.

elinquunt, eorumque usum quam maxime conti-
uamus, praemittendo jure consueto medicamina
mara leniora, ex quibus gentiana, centaurium
inus, chamomilla vulgaris [1]) et quassia, ipsa-
ımque praeparata varia multum praestant.

Corticis peruviani usum deinde facimus, [2])
ui quam optime ferro [3]) viam munit. Contrain-
icantur ferrum et China, si plethora, diathesis
henica, locum habet, aut si gastricae adsunt sor-
es, quae tamen simpliciter non contraindicant;
am interdum debilitate tubi alimentaris proge-
erantur, et evanescunt, quam primum roboran-
bus debilitas illa aufertur.

Si ventriculus nimia laborat sensibilitate, ut
rrum in substantia non ferat, ab initio guttulas
nct. op. croc. nonnullas addere, vel et pauxil-
ım vini generosi, aquae spirituosae gratae ad-
iiscere licet, vel ferri praeparata subtiliora: ex-
ract. ferri pomat. in vino, aqua cinnamomi etc.
olutum, tinct. ferr. pomata simul cum tinct. chin.
omposita, vinum martiatum addita tinct. aroma-

1) Dioscorides de medicinali materia libr. VI. Lugd. 1552. fol.

2) Rob. Whytt über die hypochondrischen und hysterischen Zufälle in dessen Schriften
Jahns praktische Materia medica T. I. p, 314.

3) Brandis Erfahrungen über die Wirkungen der Eisenmittel und des Driburger Wassers insbesondere. 803.

tica, tinct. ferri aetherea, spirit. sulphuric. aeth
reus martiatus, aliis roborantibus subjuncta pra
scribuntur. Si magna pituitae copia aegrae gr
vantur in primis viis amonium muriaticum ma
tiatum prospero cum successu aliis praemittitu
roborantibus. Sunt casus quoque, in quibus fer
sulph. crystall. magni faciendum est, si quide
convulsionum formam susceperit hysteria; optim
perfertur tonicis supra memoratis sub pillularu
forma admixtum; si tandem paroxysmus epile
siae vel catalepseos speciem exhibet, zincum ox
datum album, et ipsum zincum sulphuricum pe
culiarem edunt effectum. Magni momenti es
et ad curam ex voto perficiendam confert usu
aquarum martialium, quae Spaa, Pyrmontae, [1]
Driburgae [2]) et aliis in regionibus scaturiunt.

Utantur illis primo ad potum, dein ad bal
nea eaque frigida, quae semper majori vel mino
ri stimulo agunt, quo partes organismi adstrin
gunt, i. e. puncta contactus partium elementari
um multiplicando, illarum cohaesionem firmant
et quo simul ipsos nervos afficiunt; ita quiden
ut vis morbose aucta nervosa, stimulo lenioris
brevioris, et repentini frigoris quasi concussa im
mutetur, majoris vero et diutnrnioris frigoris sti
mulo infringatur, deprimatur, et tandem ad nor
mam reducatur. Hinc patet usum balneorum

1) Marcards Beschreibung von Pyrmont. 2 Th.
2) Brandis loc. cit.

gidorum nisi cautam adhibeas et ipsius aegrae gradus frigoris, et modi temporisque applicatio-s distinctiorem tibi proposueris effectum quem on posse parare.

Si vero balnea haec haberi non possunt, ar-icialia sunt comparanda ex globulis tartari mar-ati in balneo simplici solutis. Saepius autem sensibilitas excedit, aegrae balnea martialia non atiuntur, ubi balnea simplicia, saponacea, aroma-ca, ab initio tepida, sensim vero frigidiuscula praemittantur, ut aegrae ad martialia eaque igida magis disponantur et praeparentur.

Eundem fere magnum exserunt effectum bal-ea marina, quae si deficiunt, sale marino artifi-ose componi possunt. Hac tractandi ratione fectiones ex hysteria secundariae, febris lenta, athisis nervosa, pulmonalis, etc. optime praeca-entur, si tales vero jam natae fuerint, et iis ma-ima ex parte medela antihysterica opponenda st.

In genere aegritudinibus, quae hysteriam oc-ulunt; omnibus eadem mederi debemus ratione. pse in foemina mediae aetatis chronicos obser-avi atrocissimos dolores, rheumaticis simillimos; fficacissima jubebantur medicamina, quibus in eumatismo uti solent, sed frustra adhibebantur; gna quaedam movebant tandem suspicionem de ysterica morbi indole, cura huic instituebatur con-eniens, profligatum est malum et prospero eventu.

Prius jam nonnulla monui de regimine di
tetico corpus respiciente, quod licet in hysteri
pluris aestimari debeat, medicaminibus ipsis, p
se tamen nullum praestaret effectum; nisi cum
lo simul mentis regimen quodsi coagmentet
Hoc, quod dixi regimen, seu, simavis curae
animo adhibito, quanto major sit in hoc mor
mentis in corpus vis, atque potentia, tanto pl
tribuendum videtur ita ut hanc animi curam n
bilissimam dixerim atque gravissimam totius
randi rationis partem. Summum remedium a
lepticum ex apparatu psychico petendum, men
serenitas est, quam medicus aegris conciliare
illisque quocunque modo excitare studeat, qu
negotium haud dubio supponit, ut medicus p
denter proprias singularum aegrarum relation
idiosyncrasias, animique pathemata cognos
et perspiciat. Fortasse premuntur domesticis
lamitatibus, animi motibus vexantur in matrim
nio infelici, adversam experiuntur fortunam
amando, et ejusmodi plura, quae omnia non ra
in intimo corde celari, taciteque inter se ipsa c
tare solent. Interea medicus conciliata sibi a
grarum fiducia nonnunquam, quid in ipsis cor
penetralibus lateat, expiscabitur; quae omnia r
spiciens aliis vitam, ut vivant socialem persua
bit, aliis vero pro tempore solitudinem comme

bit; [1]) nec minus subinde efficiet consolando,
imum eriget, vel sustinebit; ostendet ut paucis
am consilio et re, cordi sibi esse earum vale-
linem, imo nec denegabit illis medicamina, si
ae exposcant, licet ipse nullos amplius speret
ectus. [2])

Si praeter hysteriam aliis adhuc laborant af-
tionibus, e. g. iis viscerum abdominalium, gas-
cis sordibus, pituita; haemorrhagiis consuetis
suppressis vel profusis, excretionibus aliis
antitate excedentibus, etc. Interest medici scire
e affectiones utrum cum hysterismo ita cohae-
nt, ut ejus debeant vel causa vel effectus ha-
ri, nec ne; si illud, tum magnopere animus
verti in ea debet cum iis medendis, quae hy-
rismo opponitur cura, suffecerit; sin vero hoc,
ra tum complicatio adest, quae ex indole sua
ratur, eoque citius tolli debet, quo plus ad au-
ndam ipsam hysteriam confert. Accidit inter-
m, ut haec exemplis illustrem, sub accedente
rbo et paulo post, aegras magnam excernere
ii copiam quo eximie debilitantur; cum autem
ec nimia excretio ab hysterica indole pendeat,
dem ac hysteria remediis profligabitur et reve-

1) Odium turbae sanabit solitudo, taedium solitudinis tur-
ba. Seneca de tranquillitate animi. cap. 15.

2) Cullens Anfangsgründe der praktischen Arzneywissen-
schaft. 3r B. §. 1182.

ra opium quam optime hunc excessum ad
mam reducit. — Fluxus vero menstruus sup
sus a refrigerio, quod perpessa est aegra, st
complicatum efficiet, propriam sibi medelam
poscentem.

Cura paroxysmi hysterici.

Celsus jam hunc paroxysmi curam pauci
egregiis proposuit verbis. — [1]) In parox
ipso remedia solummodo externa applicari s
et possunt: pediluvia tepida, perfricatio abd
nis levis, imprimis scrobiculi cordis, spirit
aethere, spiritu melissae, lavendulae, aqua
niensi, etc. Admoveatur naribus extinctur
lucerna linamentum, pluma adusta, asa foe
vel aliud ex his, quae foedioris sunt adoris, nare
vehementer afficiunt; facies aqua frigida con
gatur injiciantur clysteres sedantes cum asa fo
paratos; et siquid per os aegrae sumere pos
dentur infusa melissae, chomillae etc. paucis
theris acetici guttis. Haec remedia generali
bentur, quae in accessione leviore ad excitan
mulierem sufficiunt.

Si paroxysmus vero gravior est, inquirat
dicus in causam nocentem, et, deprehens
animi motu aut vitio in diaeta commisso, pe
lum faciat emetico ex ipecacuanha compo
quod si alvum solvit, aut alias excitat turbas,

1) Loc. cit.

xigua dosis sedat; praegresso refrigerio balneum tepidum conducit; fluxus menstruus brevi ante suppressus, semicupiis tepide adhibitis interdum revocatur. Interea noxae plurimae tales sunt, ut s sub accessione occurrere nequeamus, aut aerae ob istius formam nullis uti possint medicamentis. Quae in morbo quocunque ad vires respicere jubet lex, et hic valet; si agra hysterica junior, sat robusta, plethorica est, missus in pede sanguis optime compescet turbas, sin vero corporis viriumque ratio contraria obtinet, solis incitantibus et antispasticis erit instituendum.

Porro attendendum quoque ad paroxysmi formam: spasmi hysterici, convulsiones, suffocatio, lipothymiae leviores, plurimum observantur, in quibus sufficit agere, uti supra praecepimus. Si spasmi vero nec sine atrocibus incidunt doloribus aut excretionibus copiosis, opium omnibus aliis medicaminibus palmam praeripit. Praecipuam sibi expetit curam insignior animi deliquii gradus, asphyxiae affinis, ubi inter cetera excellit signa rigus corporis mamoreum, quo in casu calor naturalis omni molimine restituendus frictione, fomentationibus, balneis aromaticis, incitantibus, clysteribus ejusdem generis, sinapismis diversis corporis partibus applicatis, quae si rubefaciunt, vitam adhuc perstare demonstrant. Porro et balneum electricum et galvanismus in usum vocantur, posterior imprimis ad explorandam veram

mortem adhibetur, [1]) quam si sensim decres indicare dicitnr. Sunt autem alii medici, [2]) stimulum galvanicum non infallibilem esse in ploranda morte, contendant; et in animalibus gidi sanguinis quoque compertum habemus, qu submersa et suffocata tandem denuo revisisc licet nullum amplius motum produxerit galva mus applicatus; an vero hoc quoque ad anima calidi sanquinis et ad hominem referrendum, perimenta in hanc rem instituta docere deben

1) Kleim diss. de metallorum irritamento ad exploran veram mortem Mogant. 794.

2) Anschel disquisitio in mortis naturam, causas etc. G ting. 785.

CU

CURRICULUM VITAE

AUCTORIS

X DECRETO GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE BEROLINENSIS

A D J E C T U M.

ıgo Franciscus Carolus Samberger, Glogoviae Silesia superiori, quinto ante Calendas Decem-es 1791 natus, ubi pater rei mercatoriae ope-m navabat. Annum assecutus decimum aeta-tertium in Gymnasium Oppoliense me con-li illustre, litteris humanioribus linquisque ibi ctatis recentioribus ad nobiliora academiarum ıdia a dignissimis maturus judicatus sum prae-ɔtoribus. Accidit autem hac temporis periodo, rentes aeterna dignos memoria, ut amitterem, od imprimis, Vindobonam anno aetatis deci-ı nono ut pergerem, me commovit; innume-enim ibi fautorum beneficiis in me collatis, sum adjutus, ut per quadrienium illic com-

morari, institutionibusque uti saluberrimis mihi li
cuerit. Quum vero animus utilitatem maxime profe
rendi cupidus, artem medicam fructuosissimam sa
luberrimamque generi humano habuerit, huic totum
me consecrare decrevi. Civibus igitur Academia
Medico-Chirurgicae Josephinae rite adscriptus, se
quentibus gavisus sum praeceptoribus: In Anatomi
et Physiologia Clbr. Equite de Scherer, in Botanic
et Chemia Zimmermann in Pathologia generali a
speciali nec non in Therapia generali ac speci
li, uti in exercitationibus clinicis Castelliz, i
Chirurgia et exercitationibus clinicis Clbr. Zan
in medicina legali ac arte obstetricia tam theor
tica quam practica Schmitt, in materia medi
Reimann. Imprimis vero exercitationibus clin
cis Clbr. de Hildenbrandt, iisque Doctoris M
dic. Eisel, eo tempore medici primarii in Nos
comio civili generali, ac iis de re ophthalmi
Clbr. Beer interfui.

Relicta autem Vindobona mense Augu
1815 in patriam urbem redii, paulo post ve
Berolinum profectus, Universitatis Celeberrim
instituta clinica ducibus illustrissimis ac doctis
mis viris Hufeland et Horn, celeberrimique v
Rudolphi demonstrationes frequentavi anatomic
Tentamine nunc examineque rigoroso coram gr
tiosa Facultate Medica Berolinensi feliciter pe
actis, nihil amplius obesse spero; quominus su

is in disciplina honoribus hodierno die exorer. Berolini, die IV. Aprilis. M. A. IDCCCXVI.

THESES.

Non datur venenum absolutum.

In nevrosibus sanandis cura antagonistica magni momenti.

Existit morbosa infantum dentitio.

Ulcera non degenerata venerea certe distingui possunt.